បច្ចេកទេសដាំកៅស៊ូ
(Planting Methods)

ព្រឹត្តិបត្រកៅស៊ូជម្ពូជាតិ ប្រចាំខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៣

ពូជកៅស៊ូ (Rubber Clone)

១- ការបំបែកពូជ ឬ វិធីបដិវត្តន៍

ចេញពីដើមកៅស៊ូមេមួយដែលសន្មតថាល្អ ហើយយើងចង់បំបែកដាំជាទ្រង់ទ្រាយចម្ការធំ ឬ ចម្ការឧស្សាហកម្ម វិធីបំបែកពូជមានបីយ៉ាង គឺ :

- វិធីបំបែកពូជដោយគ្រាប់
- វិធីបំបែកពូជដោយបំបៅ ឬ ផ្សាំ
- វិធីបណ្ដុះជាលិកា។

ក- វិធីបំបែកពូជដោយគ្រាប់ (Seedling)

គេយកគ្រាប់ពីដើមមេទៅដាំផ្ទាល់នៅចម្ការតែម្ដង។ គ្រាប់កៅស៊ូទាំងអស់នោះ គឺជាគ្រាប់ដែលគេពុំបានដឹងពីប្រភពរបស់វាច្បាស់លាស់ទេ ដោយសារតែគេមិនអាចដឹងពីប្រភពនៃគ្រាប់លម្អងរបស់ផ្កាឈ្មោល(តែងតែជារបស់ដើមដទៃ) ដែលបានជ្រុះរោយលើកេសររបស់ផ្កាញី, ក្នុងលក្ខខណ្ឌមានសំណើមនិងសីតុណ្ហភាពសមស្របវានឹងកកើតបានជាបំពង់លម្អងមួយដែលនាំយកកោសិកាបន្តពូជឈ្មោលមួយរបស់ដើមកៅស៊ូមេ ហើយបង្កបានជាកំណើតក្នុងផ្កាញី។ នៅពេលនោះ កោសិកាបន្តពូជញី, ណ្វៃយ៉ូ (Noyau) ទាំងពីររួមផ្សំជាមួយគ្នាបង្កើតបានជាណ្វៃយ៉ូតែមួយ(ទុំ) ហើយកោសិកាញីក៏ក្លាយទៅជាគ្រាប់។ អាស្រ័យដោយបណ្ដាក្រូម៉ូសូម(Chromosome) មានសែនជាច្រើនដែលជាមូលដ្ឋានបន្តពូជនៃបណ្ដាលក្ខណៈពិសេសសម្រាប់រូបរាងនិងសរីរវិទ្យា លក្ខណៈលប់ ឬ លក្ខណៈអន់របស់មេបា វាបានធ្វើឲ្យជំនាន់កូនដែលដុះចេញពីគ្រាប់របស់ដើមកៅស៊ូមេមួយតែងតែមានបណ្ដាដើមកៅស៊ូមិនមានលក្ខណសម្បត្តិដូចគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងដើមកៅស៊ូមេ ឬ បា នោះ ក៏ដោយសារវាបានទទួលនូវលក្ខណសម្បត្តិពិសេសមួយចំនួនរបស់មេបា ឬក៏របស់ដូនតាណាមួយនៃមេបារបស់វា។

ការបន្តពូជដោយគ្រាប់ជាកត្តានឹងនាំឲ្យដល់ជំនាន់កូន (Descendant) វាមិនមានលក្ខណៈជាឯកសណ្ឋាននោះទេ នេះគឺជាច្បាប់រួមរបស់ភាវរស់ថ្នាក់ខ្ពស់នីមួយៗ(គ្រាប់រុក្ខជាតិ, សត្វគ្រប់ប្រភេទ, មនុស្ស)។

អំពីទិន្នផលជ័រជាមធ្យមរបស់ជំនាន់កូន គឺមានដើមដែលឲ្យទិន្នផលខ្ពស់ ទិន្នផលមធ្យម និងទិន្នផលទាប ហើយតែងតែចាញ់ទិន្នផលដើមមេដែលបានជ្រើសសម្រាំង។ សព្វថ្ងៃនេះ គេតែងតែបំបែកពូជដើមមេដែលមានទិន្នផលខ្ពស់តាមវិធីបំបៅ(វិធីក្លូន)។

ខ- វិធីបំបែកពូជដោយបំប៉ៅ - ផ្សាំ (Seedling)

គោលបំណង គឺសំដៅរក្សាយកនូវភាពដើមទាំងស្រុងនៃបណ្តាលក្ខណសម្បត្តិពិសេសរបស់ដើមមេដែលចាំបាច់គេត្រូវប្រើប្រាស់នូវបំណែកណាមួយនៃសរីរាង្គលូតលាស់របស់ដើមកៅស៊ូមេ(មួយកង់នៃដើម, មែក, ឬស ឬចុងត្រួយស្លឹកខ្ចី....) ដែលជាដើមបំបែកពូជ, ហេតុដូច្នេះ ដើមនីមួយៗដែលទទួលបាន គឺមិនមែនជាដើមមួយថ្មីដែលខុសពីដើមមេនោះទេ គឺមានលក្ខណសម្បត្តិដូចដើមមេបេះបិត ព្រោះវាមានក្រូម៉ូសូមនិងសែនរបស់ដើមមេសុទ្ធសាធ គឺវាគ្មានលាយឡំជាមួយនឹងក្រូម៉ូសូមនិងសែនរបស់ដើមណាផ្សេងទៀតឡើយ។ នោះគឺជាបណ្តាដើមកៅស៊ូដែលគ្មានលក្ខណសម្បត្តិរបស់ប៉ា ប៉ុន្តែវាមានលក្ខណសម្បត្តិពិសេសរបស់ដើមមេ។ ក្នុងពេលបំបែកដំបូងគេតែងតែអនុវត្តរបៀបពីរយ៉ាង គឺ :

- កាប់មែកយកទៅផ្សាំ ឬ ដាំឲ្យដុះឬសហៅថា ផ្សាំមែក
- ពត់មែកបង្កប់មួយកង់ទៅក្នុងដី ឬ រុំដីលាយជាមួយជីទៅលើមែកមួយកង់(រុំសំបកមួយកង់) រក្សាទុកឲ្យដុះឬស, ក្រោយមកទើបយកទៅផ្សាំ ឬ កាប់លើឬសរយាង ធ្វើឲ្យបែកដុះឬស នោះដើមនឹងដុះចេញពីឬសរយាង, ក្រោយមកទើបកាត់យកទៅដាំ។

បច្ចេកទេសខាងលើនេះ គេហៅថាផ្សាំមែក ឬ ផ្សាំឬស។ គេបានពិសោធសម្រេចដោយជោគជ័យក្នុងការផ្សាំរបៀបនេះ ទោះបីជាដើមកៅស៊ូពិបាកដុះឬសក៏ដោយ។ គុណវិបត្តិសំខាន់របស់ដើមផ្សាំ ឬ ដើមសាក គឺវាគ្មានឬសកែវ ចាក់ត្រង់ចុះជ្រៅទៅក្នុងដី, វាមានតែឬសរយាងដុះចាក់ទទឹងរាក់ៗប៉ុណ្ណោះ។ អាស្រ័យហេតុនេះដើមកៅស៊ូមិនសូវមាំទាំនិងមិនតោងជាប់ជាមួយដីដែលជាហេតុធ្វើឲ្យវាងាយដួលរលំខ្លាំងណាស់។ ដូចនេះ គេមិនដាំកៅស៊ូតាមវិធីផ្សាំមែកទេ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសោធ។

ដើម្បីបំបាត់គុណវិបត្តិនៃការផ្សាំនិងការសាកមែកកៅស៊ូ នៅដើមសតវត្សទី ២០ គេបានចាប់ផ្តើមប្រើវិធីបំប៉ៅ។ ចំពោះដើមកៅស៊ូ គេតែងតែធ្វើការបំប៉ៅវាដោយភ្នែកបំប៉ៅ(ពន្លកទើបនឹងដុះចេញ) ដែលចិតយកមកពីសំបកដើមមេដែលមានបណ្តាលក្ខណសម្បត្តិពិសេសល្អតាមដែលគេចង់បាន។ ភ្នែកបំប៉ៅនឹងបន្សីភ្ជាប់ ហើយដុះពន្លកចេញលូតលាស់នៅលើគល់បំប៉ៅ(ជើងទម្រ)។ ដូចនេះ ដើមបំប៉ៅនឹងមានលទ្ធភាពរស់បានអាស្រ័យទៅដោយគល់បំប៉ៅមានកន្សោមឬសរឹងមាំចាក់ជ្រៅ(គល់បំប៉ៅគេតែងជ្រើសសម្រាំងយកចេញពីពូជកៅស៊ូណាដែលធន់នឹងបណ្តាជំងឺ ឬស និងមានប្រព័ន្ធឬសមាំល្អធានាបានជាមួយខ្យល់)។ នេះគឺជាគុណសម្បត្តិ ដែលល្អរបស់វា ដែលមែកផ្សាំនិងសាកមិនមានដូច។

ដោយសារតែវាមិនមានការចូលផ្សំរួមផ្សំជាមួយនឹងបណ្តាក្រូម៉ូសូមណាមួយពីដើមដទៃ ទើបបានជាដើមបំប៉ៅនៅតែរក្សាបាននូវលក្ខណសម្បត្តិពិសេសបន្តពូជរបស់ដើមមេ ប៉ុន្តែវានៅតែមានចំណុចខ្លះដែលចាញ់វិធីទាំងពីរខាងលើ គឺមានដើមបំប៉ៅតែងត្រូវរងឥទ្ធិពលពីគល់បំប៉ៅ ដែលតែងតែជាដើមដុះចេញពីគ្រាប់ដែលមិនមែនជាពូជសុទ្ធនិងតែងតែមិនមានឯកសណ្ឋាន ដូចបានលើកខាងលើ។ ដូចនេះហើយ ដើមបំប៉ៅដែលយកភ្នែកបំប៉ៅរបស់ដើមមេតែមួយដើម គឺនៅតែមានការប្រែប្រួលអំពីលក្ខណសម្បត្តិពិសេសខ្លះៗរបស់វា គ្រាន់តែមានកម្រិតតិចជាង បើប្រៀបធៀបជាមួយករណីបំបែកពូជដោយគ្រាប់។

ទិន្នផលជ័រទឹកជាមធ្យម នៅតែមានអត្រាទាបជាងទិន្នផលរបស់ដើមមេ ក្នុងនោះអត្រា ៣០% នៃចំនួនដើមកៅស៊ូសរុបដែលមានកំណើតពីដើមមេតែមួយបានផ្តល់បរិមាណផលិតផល ៥០% , ចំណែកអត្រាដើម ៧០% ទៀតដែលនៅសល់ក៏ផ្តល់ផលឲ្យតែ ៥០% ដូចគ្នាដែរ(ដើម ៣០% ផ្តល់ទិន្នផល = ៥០% , ដើម ៧០% ក៏ផ្តល់ទិន្នផល = ៥០% ដែរ)។ ដូច្នេះហើយ បានជាគេបន្តពិសោធ គឺសំដៅស្វែងរកបណ្តាក្រុមភ្នែកបំប៉ៅនិងគល់បំប៉ៅណាមួយដែលមានលក្ខណសម្បត្តិពិសេសនិងឲ្យទិន្នផលកៅស៊ូកម្រិតខ្ពស់បំផុត។

បណ្ដាដើមកៅស៊ូទាំងអស់ដែលបំបែកពូជតាមវិធីយកភ្នែកពីដើមមេមកបំប៉ៅ ហើយដើមណាមួយដែលផ្ដល់ទិន្នផលខ្ពស់ សុទ្ធតែស្ថិតនៅក្នុងពូជដែល (Clone) គេនិយមដាក់ឈ្មោះឲ្យវាដោយយកតាមឈ្មោះដើមមេនោះ។

ដើម្បីបំបាត់ចោលបណ្ដាគុណវិបត្តិរបស់វិធីផ្សាំមែកនិងបំប៉ៅភ្នែក ថ្មីៗនេះ គេបានស្រាវជ្រាវរកឃើញវិធីបណ្ដុះ បណ្ដុះ Invitro [ពន្លកខ្ចី ថង់លម្អង កំពូលលូតលាស់ (ត្រួយខ្ចី) ជាលិកាបន្តពូជ....] បំណែកដើម, បំណែកសរីរាង្គរបស់ដើមមេត្រូវដាក់វាក្នុងបំពង់កែវ ឬបំពង់ចិញ្ចឹមបណ្ដុះជាលិកា និងរក្សាឲ្យស្ថិតនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋាននៃលក្ខខណ្ឌចិញ្ចឹមបណ្ដុះសមស្របមួយ ។

ជាមួយនឹងរុក្ខសម្ភារៈថ្មីនេះ លទ្ធផលកូនកៅស៊ូដែលបានដុះចេញកើតឡើងចេញ ពីបណ្ដាកោសិកាទទួលបានលទ្ធផលដូចតទៅ ៖

- មានឯកសណ្ឋានផ្ទៃក្នុងនៃក្លូនល្អជាងគេ (Meilleure homogéneité intraclonale)
- មានលក្ខណៈពលសម្បទាខ្លាំងជាងគេ (Meilleure Vigueur)
    - ឆាប់បានបើកមុខចៀរជ័រ
    - ទិន្នផលក្នុងមួយដើមខ្ពស់ជាងគេ
    - ដើមលូតលាស់ល្អក្នុងអំឡុងពេលធ្វើអាជីវកម្ម
    - ភាពធន់ជាមួយភ្នាក់ងារបង្កជំងឺខ្លាំងជាងគេ
- ងាយស្រួលគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ជារុក្ខសម្ភារៈមានរយៈពេលយូរទៅអនាគត :
    - ប្រើសម្រាប់ជាគល់បំប៉ៅ (ដើមទម្រ) ដែលធន់នឹងជំងឺឫស និងសមស្របទៅនឹងលក្ខខណ្ឌភាពរាំងស្ងួត ជាតិប្រៃ ។ល។
    - ប្រើប្រាស់ជាក្លូនបានល្អប្រសើរជាងមុនសម្រាប់ផ្នែកសេនេទិច ។

បច្ចេកទេសបណ្ដុះជាលិកា Invitro មានវិធី២យ៉ាង :

១. ការកាត់បណ្ដុះមីក្រូ (Microbouturage) ។

២. វិធី EMBRYOGENESE SOMATIQUE[១]

[១] **Ref : Leconte, A. (1995).** Les conditions du milieu en heveaculture. Multiplication du materiel de Plantation, Mission au CAMBODGE, Direction Génerale de Plantation d' HEVEAS, Phnom Penh

២- ជម្រើសក្លូន (Selected Clones)

ក- គោលបំណង

ដើម្បីឲ្យចម្ការកៅស៊ូមានប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ចាំបាច់គេត្រូវជ្រើសរើសសម្រាំងយកពូជតាមបណ្ដាលក្ខណៈសម្បត្តិពិសេសខាងក្រោម :

a. ទិន្នផលជ័រខ្ពស់ ស្ថិរភាព និងយូរអង្វែង អត្រាដេ.អ៊ែ.សេ (DRC) ខ្ពស់ និងគុណភាពទឹកជ័រល្អ។

b. ឆាប់បានបើកមុខចៀរជ័រប្រមូលផល ដែលជាហេតុនាំឲ្យបន្ថយការចំណាយថវិកាក្នុងការថែទាំនិងបង្កើនបរិមាណផលិតផលសរុបរួម។

ឧទាហរណ៍ : ចំពោះពូជចាស់គេដាំរយៈពេល ៧ ទៅ ៨ ឆ្នាំ ទើបបានចៀរជ័រប្រមូលផល ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃគេត្រូវការតែរយៈពេល ៥ ទៅ ៦ ឆ្នាំ ឬ តិចជាងនេះទៅទៀត (គួបផ្សំជាមួយបណ្តាបច្ចេកទេសដាំ ថែទាំ និងដាក់ជី)។

c. មានលទ្ធភាពធន់ទ្រាំនឹងខ្យល់ សត្វល្អិតចង្រៃ ជំងឺ ជាពិសេសបណ្តាជំងឺស្លឹកនិងជំងឺស្ងួតមុខចៀរ (TPD) ជំងឺឫស។

d. មានសំបកក្រាស់ ផ្ទុកសរសៃបញ្ចេញជ័រច្រើន និងឆាប់ជាសះដុះសំបកល្អឡើងវិញ ប្រតិកម្មល្អចំពោះបណ្តាអ័រម៉ូន។

e. មានលទ្ធភាពសម្របសម្រួលធន់នឹងការរាំងស្ងួត ដីអន់គុណភាព ដីខ្ពស់ ដែលស្ថិតនៅខ្សែស្របខ្ពស់ជាង ១៣ ដឺក្រេ។

f. សព្វថ្ងៃគេនៅមានសំណូមពរបន្ថែមទៀត គឺការជ្រើសរើសពូជកៅស៊ូដែលផ្តល់គ្រាប់ច្រើននិងមានម៉ាសមាឧសាច់ឈើច្រើន គុណភាពល្អ (Latex Timber)។

ខ- វិធីអនុវត្ត

គេបានតាមដានបណ្តាដើមកៅស៊ូច្រើនប្រភេទនៅចម្ការពិសោធន៍ជាមួយនឹងដើមកៅស៊ូដែលមាននៅក្នុងធម្មជាតិ ដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យ លទ្ធផល ក្នុងបំណងជ្រើសរើសយកបណ្តាពូជដែលល្អបំផុតសម្រាប់យកទៅបម្រើឲ្យការដាំដុះ ដើម្បីទទួលបានសក្តានុពលខ្ពស់។

a. ការបង្កាត់ពូជ (Breeding)

សព្វថ្ងៃ ឈរលើមូលដ្ឋានដែលទទួលស្គាល់ថា ដើមកៅស៊ូមានបណ្តាលក្ខណសម្បត្តិពិសេសដែលគួរឲ្យយកចិត្តទុកដាក់ផ្សេងៗពីគ្នា(តែងសម្តែងចេញតាមបណ្តាសែនដែលវិទ្យាសាស្ត្រសម្រេចបាននៅជំហានដំបូង) គេសម្រេចយកវាធ្វើដើមកៅស៊ូមេបាតាមការដែលគេសង្ឃឹមចង់បាន : យកលម្អងផ្ការបស់ដើមកៅស៊ូបា រោយលើស្ទីកម៉ា (Stigma) កេសរញីរបស់ដើមកៅស៊ូមេ (បង្កាត់តាមបែបសិប្បនិម្មិត, Hand - pollination)។

ដើម្បីជណ្តើមឆក់យកចំណេញពេលវេលា គេត្រូវប្រើវិធីបង្ខំឲ្យដើមកៅស៊ូចេញផ្កាឲ្យបានឆាប់មុនរដូវកាលតាមបែបវិធីជាច្រើនដូចជា : ចងរឹតដើមកៅស៊ូ ឬ បកសំបកមួយកង់ ពត់ដើម ពត់មែក ប្រើជាតិគីមីជំរុញឲ្យចេញផ្កា។ មុនពេលបង្កាត់ផ្កា គេបន្ទាបដើមកៅស៊ូឲ្យមានកម្ពស់ទាប ដើម្បីងាយបញ្ចូលលម្អងផ្កាឈ្មោលទៅលើផ្កាញីតាមបែបសិប្បនិម្មិតដែលនឹងទទួលផលកូនល្អជាងធម្មជាតិ វិធីនេះគេអនុវត្តតាំងតែពីដើមកៅស៊ូនៅមានទំហំដើមតូច។ តាមធម្មជាតិបណ្តាដើមកៅស៊ូដែលវាដុះឡើង វាមិនមានលក្ខណសម្បត្តិដូចគ្នាទេ ទោះបីកើតចេញពីដើមមេតែមួយក៏ដោយ នេះដោយសារតែការទទួលនូវបណ្តាប្រភេទលក្ខណសម្បត្តិពិសេសនៃបណ្តាសែនរបស់ដើមកៅស៊ូបាអនាមិកផ្សេងៗគ្នានិងដើមកៅស៊ូមេ។ គេត្រូវតាមដានពិនិត្យវិធីប្រៀបធៀបបណ្តាដើមកៅស៊ូទាំងនោះ។ អំពីពូជនៅទីនោះ ក៏ដូចជានៅកន្លែងស្រាវជ្រាវពិសោធន៍ផ្សេងៗទៀតដែរ ដើម្បីជណ្តើមយកចំណេញពេលវេលាចំពោះដើមកៅស៊ូយូរឆ្នាំ គេត្រូវកំណត់យកលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យត្រឹមត្រូវមួយចំនួនដែលគួរឲ្យទុកចិត្តអំពីរូបរាង សរីរៈ (Physiologique) នៅពេលដើមកៅស៊ូធំពេញវ័យ។ ដើម្បីតាមដានពិនិត្យលក្ខណសម្បត្តិពិសេសរបស់ដើមកៅស៊ូពេលវានៅតូច ចាំបាច់ត្រូវជ្រើសរើសសម្រាំងយកដើមល្អ។ ដោយឡែក សម្រាប់ការតាមដានពិនិត្យលើទិន្នផលគឺគេត្រូវតាមដានតាមរបៀបចាក់យកជ័រពេលដើមកៅស៊ូនៅតូចមិនទាន់គ្រប់ខ្នាតដែលនឹងចៀរជ័របាន គឺនៅពេលដែលវាមានអាយុប្រមាណជាបីឆ្នាំ, អង្កត់ផ្ចិតដើមប្រហែល ϕ ៨ ទៅ ៩ សង្ទីម៉ែត្រ គឺគេអាចចៀរជ័រសាកល្បងដើម្បីស្វែងយល់អំពីលទ្ធភាពរបស់ដើមកៅស៊ូដែលផ្តល់ទិន្នផល។ ចម្ការពិសោធន៍ប្រៀបធៀបពូជជាច្រើន តែងតែត្រូវបានគេកសាងនៅតំបន់ដែលមានស្ថានភាពបរិស្ថានខុសៗគ្នានិងអាស្រ័យតាមផ្នែកបំបៅរបស់បណ្តាដើមកៅស៊ូ

ដែលបានសម្រាំងជ្រើស។ មានពេលខ្លះ គេក៏បានធ្វើការពិសោធផ្លាស់ប្តូរផ្កែកបំបៅពូជខុសៗគ្នាដែរ ដើម្បីរកឲ្យឃើញបណ្តាក្រុម **ត្នែកចំបៅ - គល់ចំបៅ** ដែលល្អបំផុត(**គល់ចំបៅ** ខ្លះគេនិយមហៅថា **ខើខទម្រ**, ដល់ពេលកៅស៊ូធំគេហៅថា **ខើខដំរី**)។

b. បម្រែបម្រួល (Mutation)

ទោះបីជាចម្ការកៅស៊ូមួយស្ថិតនៅជាពូជសុទ្ធតែមួយប្រភេទ ក៏នៅតែមានដើមកៅស៊ូខ្លះមានលក្ខណសម្បត្តិពិសេសផ្សេងមួយចំនួនបានបង្ហាញចេញប្លែក(ផ្លែគ្មានគ្រាប់ ស្ថានភាព ទំហំដើម ឬ ទម្រង់ផ្កា ផ្លែ....) សញ្ញាលេចឡើងតែងអាស្រ័យ ដោយសែនរបស់វាបានផ្លាស់ប្តូរ, បណ្តាលក្ខណសម្បត្តិថ្មីពិសេសនេះ វានឹងបន្តពូជទាំងស្រុងទៅឲ្យបណ្តាកូនជំនាន់ក្រោយៗទៀត។ គេហៅលក្ខណសម្បត្តិពិសេសបែបនេះថា **បម្រែបម្រួលពូជ**។ បម្រែបម្រួលពូជ ជួនកាលវាកើតឡើងតាមលក្ខខណ្ឌនៃធម្មជាតិ ដោយសារតែមានអំពើពិសេសណាមួយនៃលក្ខខណ្ឌប្រតិកម្មទៅលើវា ប៉ុន្តែបម្រែបម្រួលធម្មជាតិវាតែងតែកើតមានឡើងដោយតិចតួចបំផុត ហើយក៏តែងតែមិនទៅតាមទិសដៅណាមួយដែលអាចស្មានទុកជាមុនបាននោះទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះ គេក៏បានផ្តើមបង្កបម្រែបម្រួលពូជតាមវិធីធ្វើសិប្បនិម្មិតនៃសារធាតុគីមី (ហ្វ៉ម៉ុល ថេណុល អាស៊ីតនីត្រី...) ឬ កាំរស្មីដូចជា កាំរស្មី X (អ៊ិច), កាំរស្មី α (អាល់ហ្វា), កាំរស្មី β (បេតា) ឬ γ (ហ្គាម៉ា) ... បណ្តាកាំរស្មីបានប្រតិកម្មបាញ់ចេញដែលបណ្តាលឲ្យសមាមាត្របម្រែបម្រួលពូជមានការកើនឡើងចំនួនច្រើនជាងរាប់រយរាប់ពាន់ដង។ ប្រសិនបើ អនុវត្តតាមវិធីខាងលើ ហើយដែលអាចបង្កើតដើមកៅស៊ូឡើងបាន បម្រែបម្រួលពូជដើមណាមួយដែលល្អគ្រាន់បើជាងគេនោះនឹងនាំមកនូវលក្ខណសម្បត្តិពិសេសមួយចំនួនដែលនឹងមានប្រយោជន៍ គេនឹងយកវាទៅប្រៀបធៀបជាមួយបណ្តាពូជល្អៗដែលមានស្រាប់ ប្រសិនបើអាចយកវាបាន គេនឹងជ្រើសរើសសម្រាំងយកវាទៅធ្វើជាដើមកៅស៊ូពូជមេថ្មីសម្រាប់ជាអនុសាសន៍ដល់ការដាំដុះ។

c. ប្រមែប្រមូលសន្សំពូជ

គេបានខំប្រមែប្រមូលពូជកៅស៊ូថ្មីដែលដុះឯកឯង ស្ថិតនៅតំបន់នៃភូមិភាគដីសណ្តទន្លេអាម៉ាសូន (Amazon) ដែលទីនោះជាទីកន្លែងដើមកំណើតដុះដើមកៅស៊ូ Hevea brasiliensis។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៤ វិទ្យាស្ថានកៅស៊ូអាព្រិច (Institut Recherche Caouchoue en Afrique, IRCA) ដែលជាវិទ្យាស្ថានគ្រប់គ្រងដោយអ្នកឯកទេសបារាំងបានធ្វើដំណើរទៅ Amazon ម្តង។ ដំណើរការប្រមូលសន្សំពូជជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ បានប្រព្រឹត្ត ទៅកាលពីឆ្នាំ ១៩៨១ ក្នុងតំបន់នៃភូមិភាគដីសណ្តទន្លេ Amazon សមាគមបណ្តាវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូពិភពលោកមានសមាសភាពអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ ៨ រូប ដែលមកពីប្រទេសម៉ាឡេស៊ី, ថៃឡង់ដ៍, ឥណ្ឌូនេស៊ី, ចិន, កូឌីវ័រ និងនីសេរីយ៉ា បានចុះទៅកាន់តំបន់បីកន្លែង : The State of Acre, Mato Grosso និង Rondonia, ពួកគេបានប្រមូលគ្រាប់ពូជចំនួន ៦៥ ០០០ គ្រាប់និងមែកពូជចំនួន ១៥០០ ម៉ែត្រ ពី ១៩៤ ដើមកៅស៊ូដែលបានសម្រាំងជ្រើសរើសយោងតាមសក្តានុពលនៃទិន្នផលដែលហូតយកចេញមកពីក្នុងព្រៃតំបន់ជ្រៅនៃប្រទេសប្រេស៊ីល (Brazil) ហើយបូកជាមួយនឹងបណ្តាពូជចាស់ៗដែលមានស្រាប់ សន្មតថាគេបានក្តាប់ក្នុងដៃនូវទុនពូជមួយចំនួនច្រើនដែលមានលក្ខណសម្បត្តិខុសគ្នាជាច្រើននិងសម្បូរបែបសម្រាប់ធ្វើជាដើមទុនពូជក្នុងការងារបង្កាត់សម្រាំងចេញជាពូជថ្មី (Clône)។ គេរំពឹងថាទៅថ្ងៃអនាគតអាចនឹងមានការបង្កើតបេសកកម្មចុះទៅប្រមូលពូជជាច្រើនលើកទៀត ដើម្បីធ្វើឲ្យការស្រាវជ្រាវរួមអំពីពូជកៅស៊ូឲ្យកាន់តែមានភាពសម្បូរបែបឡើង។ ដោយផ្អែកលើ **សិទ្ធិសញ្ញា** ដែលបានបង្កើតឡើងស្តីពីការ **ប្រមូលសន្សំរុក្ខជាតិ** ចំនួនពាក់កណ្តាលនៃគ្រាប់កៅស៊ូ ៦៥ ០០០ គ្រាប់ ត្រូវបានគេរក្សាទុកនៅប្រទេសប្រេស៊ីលដែលជាប្រទេសដើមកំណើត។ ចំនួនគ្រាប់ពាក់កណ្តាលនៅសល់ គេយក ៧៥ ភាគរយ រក្សាទុកនៅ RRIM, ២៥ ភាគរយ រក្សាទុកនៅវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូប្រទេសកូឌីវ័រ (IRCA) (Webster & Baulkwill, 1989)។

ការបណ្ដុះគ្រាប់

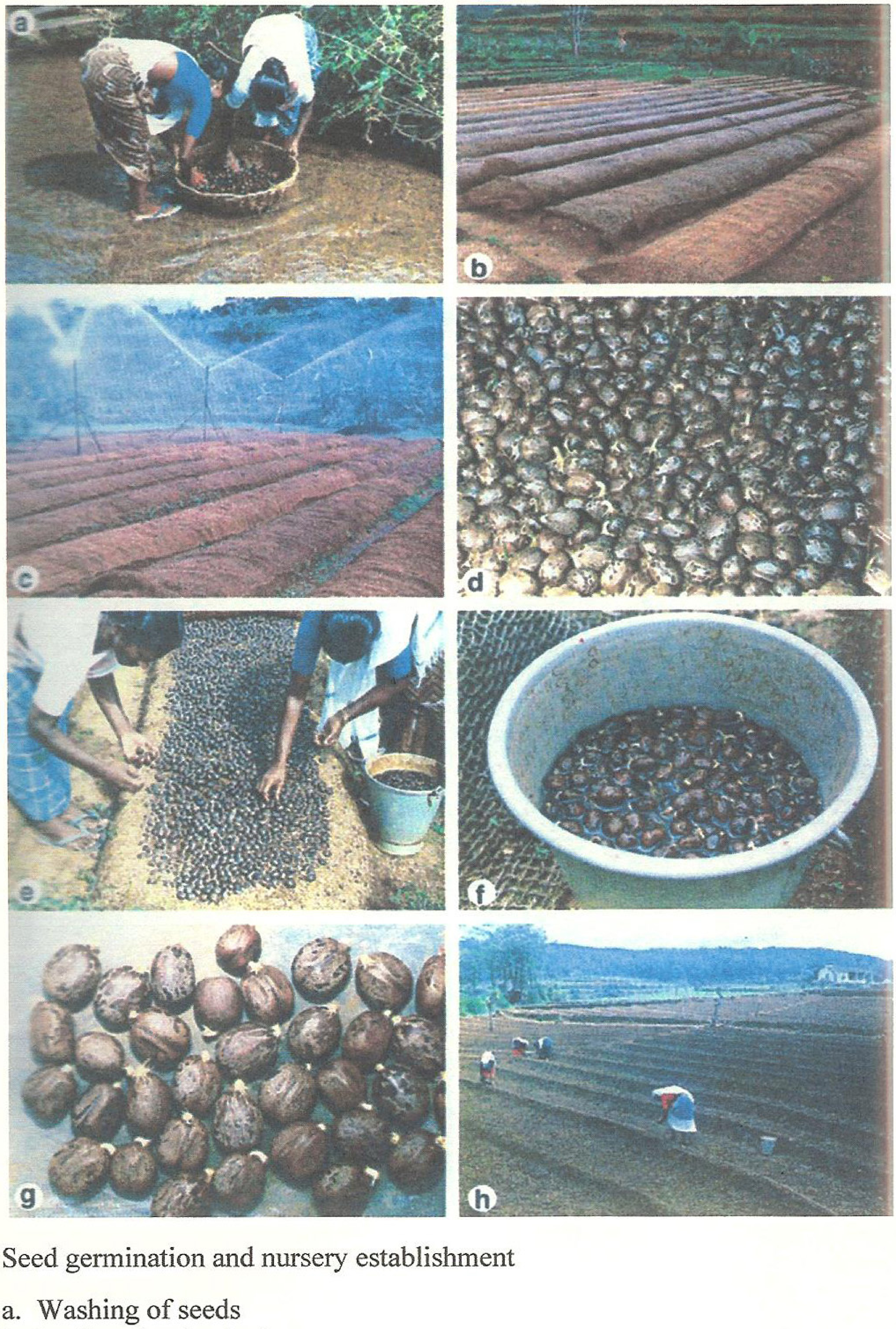

Seed germination and nursery establishment

a. Washing of seeds
b. b. Germination bed
c. Sprinkling water
d. Germinated and ungerminated seeds in bed
e. Picking up germinated seeds
f-g. Sprouted seeds
h. Planting in nursery

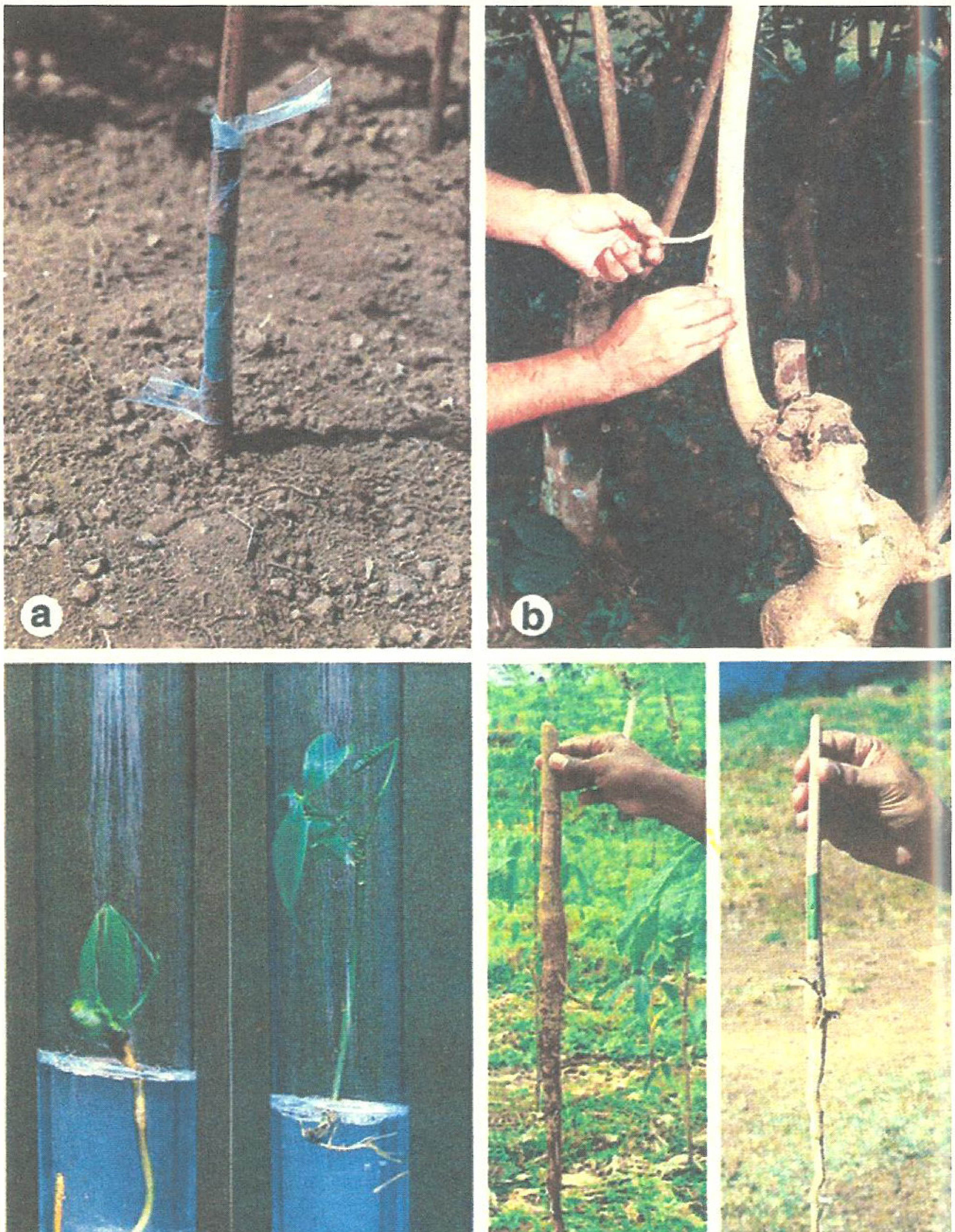

Propagation :

a. Green-budded plant with polythene bandage
b. Overbudding in budwood nursery
c. Micropropagation
d. Brown-budded stump
e. Green-budded stump

របៀបបំបៅ

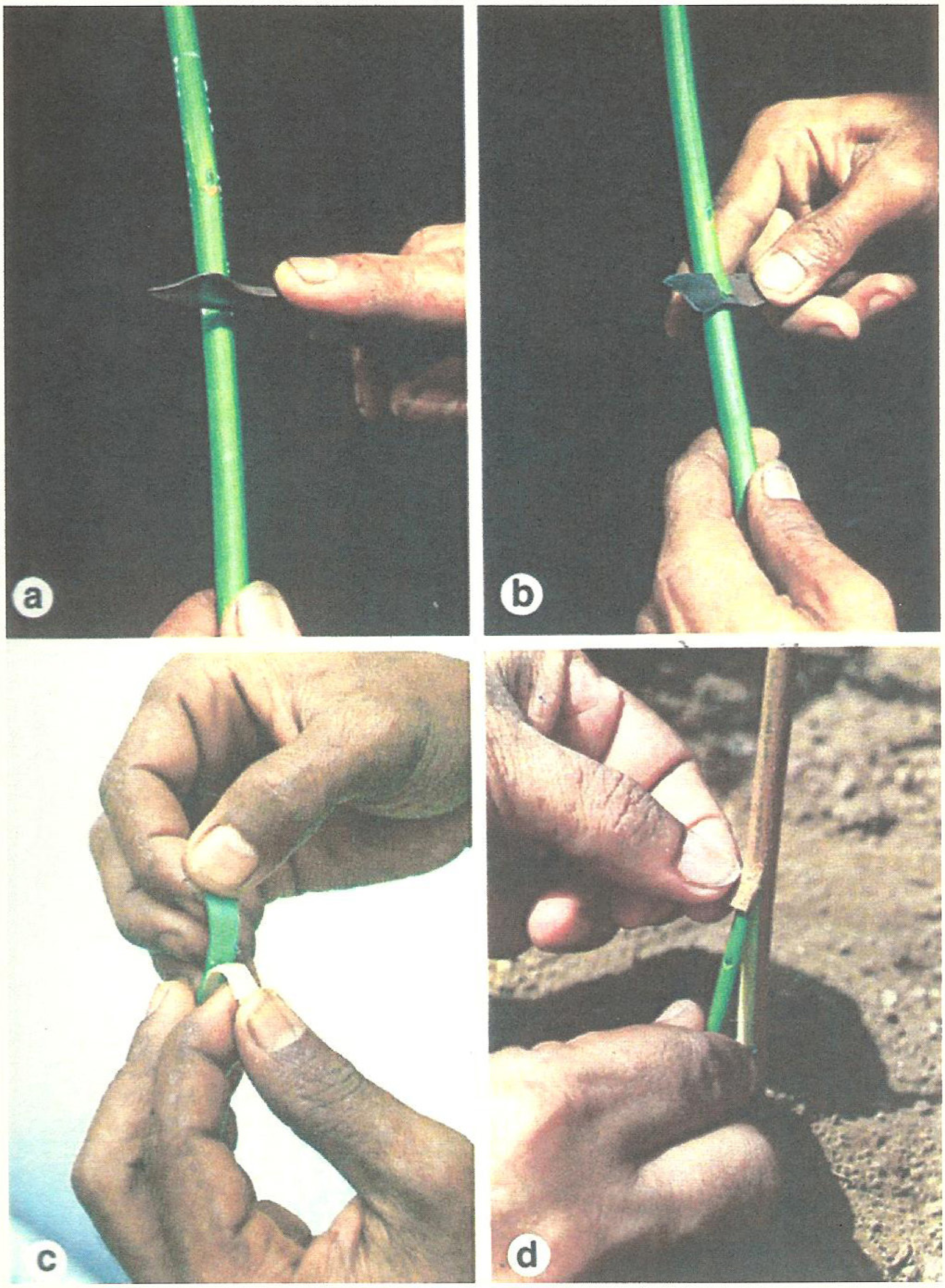

Green budding :

a. Marking of bud patch
b. Stripping of bud slip
c. Separation of bud patch
d. insertion of bud patch

របៀបបំបៅ

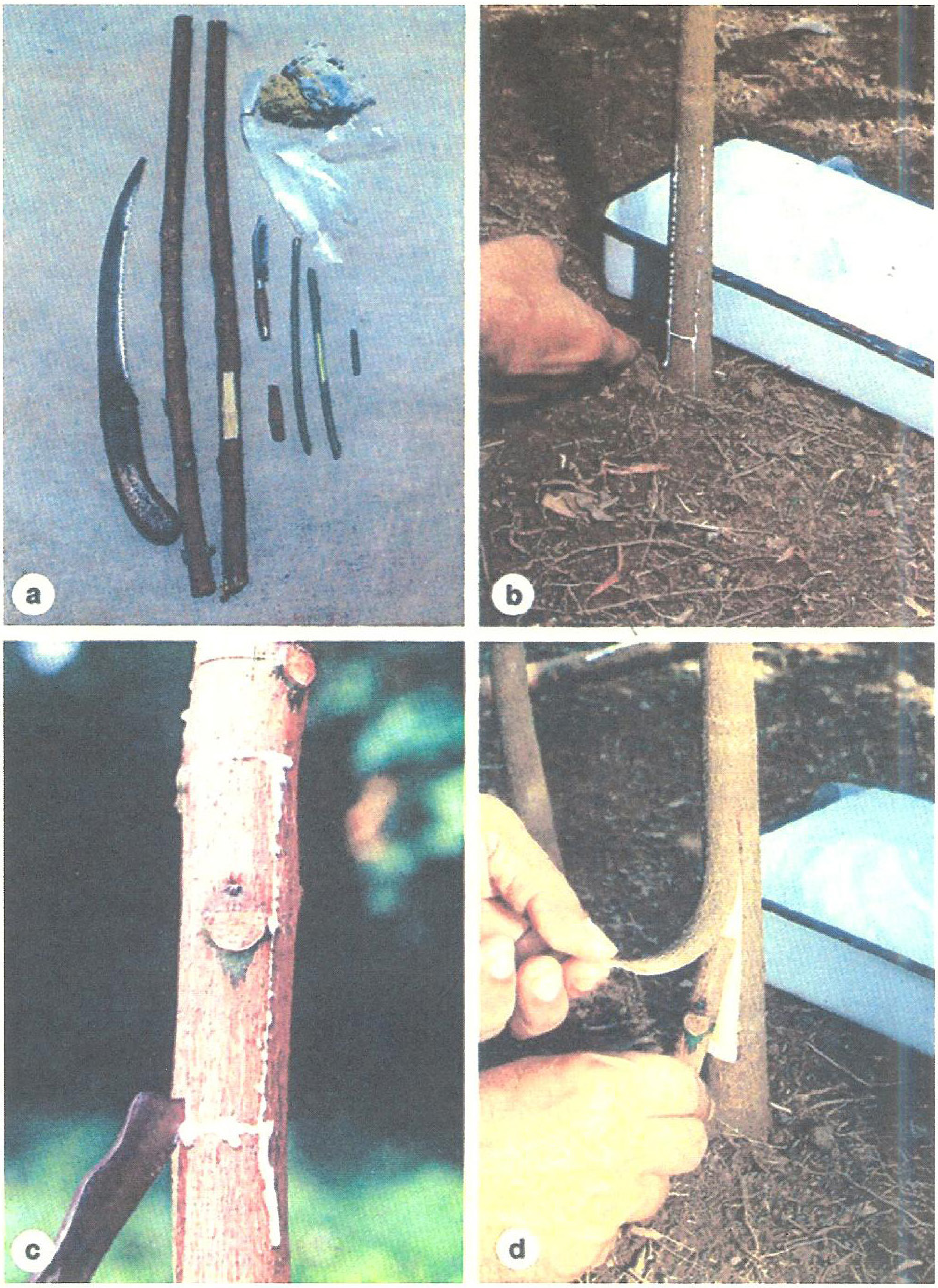

Budding :

a. Materials for budding
b-d. Brown budding
b. Marking of budding panel
c. Marking of bud patch
d. Insertion of bud patch

បច្ចេកទេសដាំកៅស៊ូ (ត)

(Planting Methods) (con't)

ព្រឹត្តិបត្រកៅស៊ូធម្មជាតិ ប្រចាំខែមករា ឆ្នាំ២០០៣

៣- បណ្តាពូជដាំនៅប្រទេសកម្ពុជា

តាំងតែពីឆ្នាំ ១៩១៤ មកបណ្តាវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូនៅបណ្តាប្រទេសទាំងឡាយលើពិភពលោកបាន បង្កើតជាបន្តបន្ទាប់នូវពូជថ្មី (Clone) ដែលកាន់តែមានលក្ខណសម្បត្តិល្អប្រសើរឡើងៗ។ បណ្តាក្លូនដែលគេបាន បង្កើត តែងតែកំណត់ដាក់ឈ្មោះឲ្យវាជាអក្សរកាត់របស់វិទ្យាស្ថានដែលគេរកឃើញនិងបង្កើតបានពួកវានោះ ជា និមិត្តសញ្ញាមួយចំនួន ឧទាហរណ៍ PR 107 ជាពូជទី ១០៧ របស់ស្ថានីយពិសោធន៍នៃប្រទេស Indonesia, RRIM ជានិមិត្តសញ្ញារបស់ វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូ Malaysia, RRIC ឬ RRISL ជានិមិត្តសញ្ញារបស់ វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូស្រីលង្កា, PB ជានិមិត្តសញ្ញារបស់វិទ្យាស្ថាន Prang Besar របស់ក្រុមហ៊ុន Harrisom និង Crosfield នៅ Malaysia, RRII ជានិមិត្តសញ្ញារបស់វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ India, AV ឬ Avros ជានិមិត្ត សញ្ញារបស់សហគមន៍អ្នកដាំកៅស៊ូ នៅឆ្នេរសមុទ្រ Sumatra (Indonesia)... ។

កាលពីមុន បណ្តាក្រុមហ៊ុនកៅស៊ូបារាំងធំៗក៏បានឆ្លៀតដាំក្លូនដែលមានលក្ខណសម្បត្តិល្អៗ ហើយដែល មានរក្សាបាននៅរហូតដល់បច្ចុប្បន្នដូចជា BD 5, TJ 1, AV 49 ហើយនិង GT 1, TJ 16, PR 107, PB 86, AV 163, RRIM 600,....។

សព្វថ្ងៃយើងក៏បានបោះបង់ចោលក្លូនអន់ថយមួយចំនួនជាបណ្តើរៗទៅហើយ ហើយជំនួសពួកវាវិញដោយ បណ្តាក្លូនថ្មីដែលមានលក្ខណសម្បត្តិល្អជាង ដោយតម្រូវតាមស្ថានភាពបរិស្ថានរបស់តំបន់ដាំកៅស៊ូនៃប្រទេស កម្ពុជាដូចជា PB 235, PB 217, PB 260, PR 255, RRI 701,....។

រចនាសម្ព័ន្ធពូជក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៨០ ដល់ ១៩៩៦ កន្លងទៅរួមមានពូជ (Clône) ៤ គឺ PR 107, GT 1, RRIM 600, PB 235 ជាពូជដែលត្រូវបានកំណត់ថា លូតលាស់លឿន ឆាប់បានប្រមូលផល និងផ្តល់ទិន្នផល ខ្ពស់ក្នុងបណ្តាឆ្នាំចៀរជ័រដំបូង ។

វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូកម្ពុជាយើង បានជ្រើសពូជថ្មីដែលទើបនាំចូលថ្មីជាច្រើនដូចជា ពូជរបស់ IRCA ដែលទើបនឹងបានប្រមែប្រមូលចូលមក។ បណ្តាលទ្ធផលជំហានដំបូង ទោះបីជានៅមិនទាន់បានល្អប្រសើរ ប៉ុន្តែ មានការសន្និដ្ឋានជាច្រើនថា : ពូជ (ក្លូន) ទើបនឹងបង្កើតឡើងមួយចំនួនបានបង្ហាញចេញនូវលក្ខណសម្បត្តិល្អ ដែលជាសេចក្តីសង្ឃឹមទុកជាមុនយ៉ាងច្រើន។

• ជ្រើសរើសពូជសម្រាប់គល់បំបៅ(ដើងទម្រ)

គេបានពិសោធអំពីឥទ្ធិពលរបស់គល់បំបៅទៅលើដើមបំបៅ ដោយបានធ្វើការប្រៀបធៀបទៅនឹងប្រភេទភ្នែកបំបៅខុសៗគ្នា។ បណ្តាក្លូន GT 1, TJ 1, …បានបង្ហាញថាជាពូជល្អបំផុត ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃដោយសារតែយើងមិនមានគ្រាប់ពូជក្លូនប្រភេទទាំងនោះគ្រប់គ្រាន់ ដូចនេះ យើងក៏បានប្រើប្រាស់ក្លូនដែលមានលក្ខណសម្បត្តិអន់ជាងដូចជា PB 86, PR 107,…ដែលយើងងាយរកគ្រាប់ពូជបានគ្រប់គ្រាន់តាមតម្រូវការ។

គ្រាប់ព្រួសធ្វើជាគល់បំបៅតែងតែចេញមកពីបណ្តាដើមកៅស៊ូមេ ដែលយើងមិនបានដឹងច្បាស់លាស់អំពីដើមកៅស៊ូបា(បង្កាត់ចៃដន្យ) តែងតែមានសរសេរនិមិត្តសញ្ញា ill (illégitime) មានន័យថា "មិនស្គាល់បា" ឧទាហរណ៍ TJ1.ill , GT1.ill , …។ ដើម្បីអភិវឌ្ឍការដាំកៅស៊ូឲ្យបានខ្លាំងក្លា យើងត្រូវកំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់នូវបណ្តាក្លូនដែលសមស្របជាមួយនឹងតំបន់បរិស្ថាននីមួយៗ។

ការប្រើប្រាស់ក្លូន ត្រូវសម្រាំងយកក្លូនដែលមានទិន្នផលខ្ពស់ ការលូតលាស់លឿនឆាប់បានប្រមូលផល ហើយធន់ទ្រាំនឹងជំងឺ។ ដូចនេះ វិធីប្រើប្រាស់ក្លូនទិន្នផលខ្ពស់ អាចនិយាយបានថា ជាវិធីជួរមុខក្នុងការបង្កើនទិន្នផលនិងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ដើមកៅស៊ូ។

ក- ការងារដាំដុះកៅស៊ូ

សព្វថ្ងៃនៅលើពិភពលោក គេលែងដាំកៅស៊ូដោយគ្រាប់ផ្ទាល់នៅនឹងចម្ការទៀតហើយ គេប្តូររបៀបដាំកៅស៊ូតាមវិធីថែទាំក្នុងថ្នាលបណ្តុះកូន គេបំបៅរួច ទើបនាំយកទៅដាំនៅក្នុងទីចម្ការ។ នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងវិធីដាំគ្រាប់ផ្ទាល់(ដាំមុនបំបៅក្រោយ) បានថយចុះបន្តិចម្តងៗ និងជំនួសមកវិញដោយវិធីដាំកូនកៅស៊ូបំបៅដែលបានរៀបចំនៅក្នុងថ្នាលបណ្តុះកូន។ វិធីក្រោយបំផុតគេកាត់ចុងដើមទម្រ រួចរក្សាទុកក្នុងថ្នាលឲ្យដុះចេញខ្នែងបានមួយឆត្រ ឬ ពីរឆត្រ ទើបយកទៅដាំនៅទីចម្ការ។

a. ថ្នាលបណ្តុះកូន Rootstock (Seedling) Nurseries

១- ផ្ទាប់គ្រាប់ (Germination)

គប្បីធ្វើឲ្យត្រឹមត្រូវតាមបច្ចេកទេសដូចខាងក្រោម :

ក- ការជ្រើសរើសគ្រាប់ សម្រាំងពូជត្រឹមត្រូវមួយដែលបានកំណត់ជ្រើស, បណ្តាគ្រាប់នៃពូជ(ក្លូន)ដទៃដែលច្របូកជាមួយ ត្រូវរើសចេញបោះចោលដោយវិធីពិនិត្យបែងចែកតាមទំហំ រូបរាង ពណ៌សម្បុរ។

- ជ្រើសរើសគ្រាប់ពីបណ្តាដើមកៅស៊ូមានអាយុ ១០ ទៅ ២០ ឆ្នាំ ដែលកំពុងលូតលាស់ល្អ និងមិនមានជំងឺ
- បោះចោលបណ្តាគ្រាប់ស្រាល, ស្អុយ, ស្វិត, រូបរាងខុសធម្មតា, ជ្រុះយូរថ្ងៃពេក, ពណ៌ស្រអាប់, បាត់អស់ភាពរលោង។

រដូវជ្រុះគ្រាប់សំខាន់ៗ ជាទូទៅ គឺនៅខែកក្កដា ដល់ ខែសីហា, រដូវបន្ទាប់បន្សំនៅខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ។ ត្រូវរើសប្រមូលភ្លាមៗសម្រាប់គ្រាប់ដែលទើបនឹងជ្រុះពីដើមកៅស៊ូ ហើយយកទៅផ្ទាប់ភ្លាមទាន់វានៅស្រស់ៗយ៉ាងយូរបំផុត ត្រឹម ៤៨ ម៉ោង បន្ទាប់ពីពេលរើសមកពីចម្ការ ព្រោះក្នុងរយៈពេលនេះអត្រាសមាមាត្រដំណុះពន្លកមានខ្ពស់គឺ ៨០ ទៅ ៩០% បើយើងរក្សាទុកត្រឹមតែ ១០ ថ្ងៃ អត្រាដំណុះនឹងអាចថយចុះនៅត្រឹមតែ ៥០% ហើយបើរក្សាទុកយូរពេក ទោះបីជារក្សាទុកត្រឹមត្រូវ ដោយតម្រៀបគ្រាប់ជាស្រទាប់ស្តើងៗក្នុងកម្ទេចធ្យូងស្ងួតនិងនៅទីកន្លែងស្រឡះក៏ដោយ ក៏អត្រាដំណុះពន្លកបានត្រឹមតែ ៤០% ប៉ុណ្ណោះ។

ខ- ការបណ្តុះគ្រាប់ (Germination Bed)

ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ :

- គោះគ្រាប់តិចៗឲ្យប្រេះសំបក ដើម្បីគ្រាប់ងាយដុះពន្លក (បច្ចុប្បន្ននៅកន្លែងខ្លះ វិធីនេះគេឈប់អនុវត្តទៅហើយ)
- សម្អាតផ្សិតដោយត្រាំគ្រាប់ក្នុងថ្នាំកម្ចាត់ផ្សិត (សូលុយស្យុង Cryptanol 1/5.000 ឬ Dieldrin 5/1.000 ក្នុងរយៈពេល ២០ នាទី ។ (រូប)

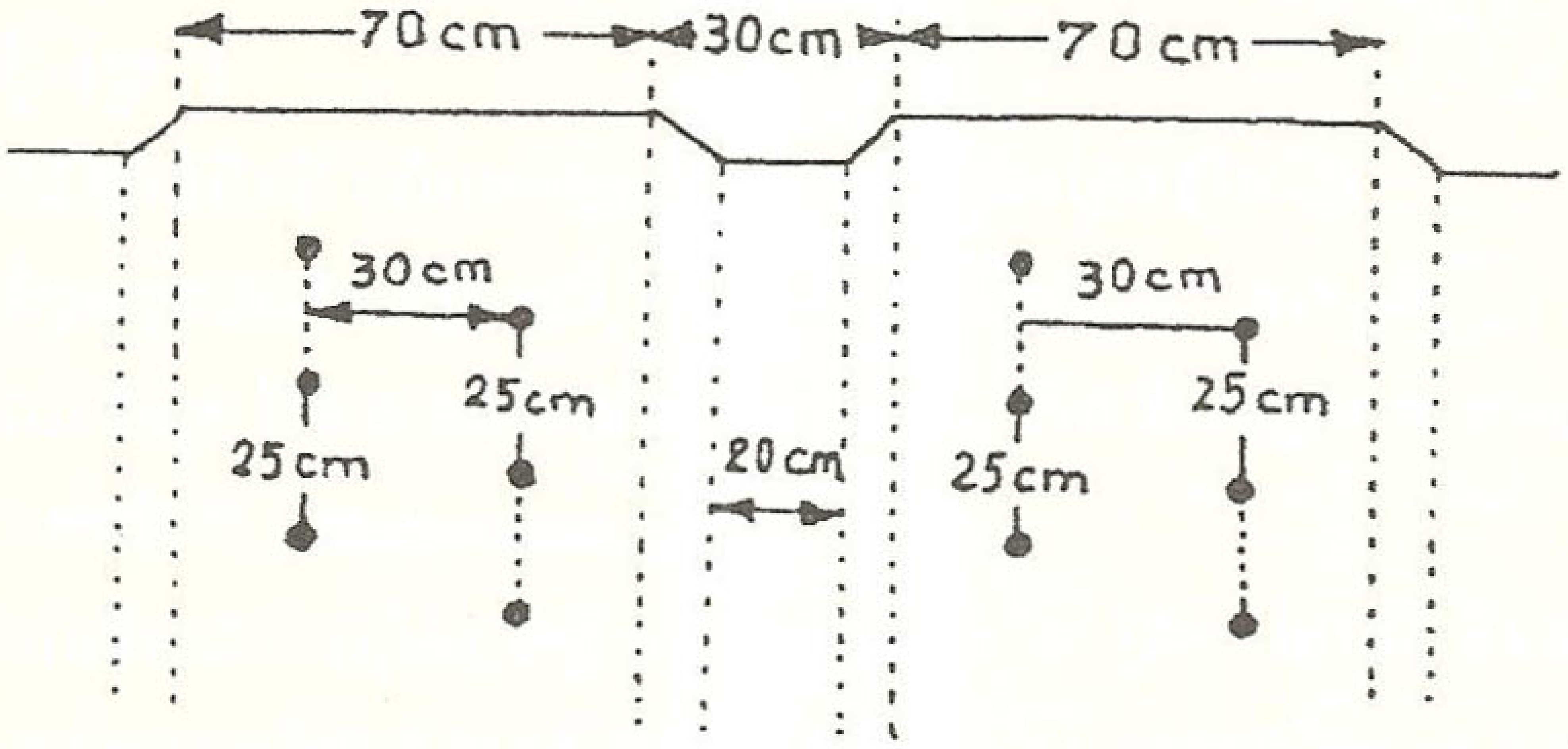

រូបទី១៤ : ផ្នែកទទឹងរង និងចន្លោះរវាងបណ្តាកូនកៅស៊ូនៅ ថ្នាលបណ្តុះកូនលើដីប្រផេះ

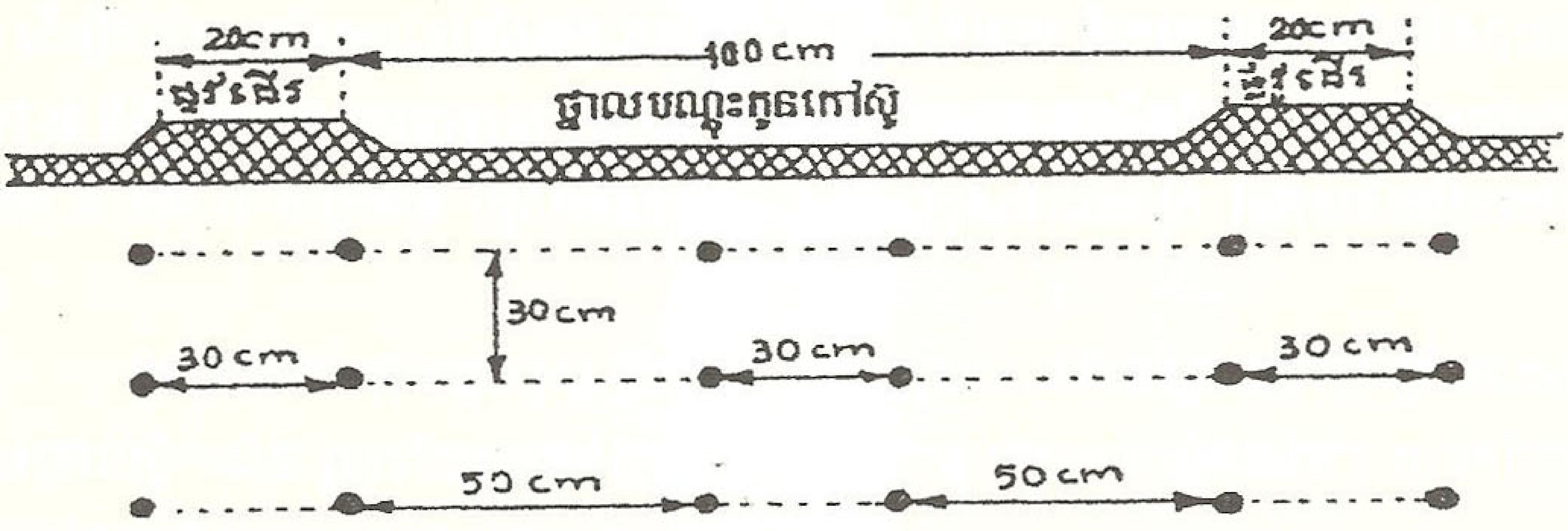

រូបទី១៥ : ថ្នាលបណ្តុះកូនលើដីក្រហម

- ដាក់គ្រាប់ផ្កាប់ពោះទៅលើដី, ផ្ងាខ្នងគ្រាប់មកខាងលើដើម្បីការពារឲ្យពន្លកឬសមិនដុះចេញត្រង់ មិនកោងខ្វេដូចដៃដងឆត្រ
- ប្រើបន្ទះឈើរាងពាក់កណ្តាលស៊ីឡាំង, អង្កត់ផ្ចិត ២ សង្ទីម៉ែត្រ ដាក់ចុះទៅលានបណ្តុះ តម្រៀបគ្រាប់ជាពីរជួរ នៅសងខាងគ្រាប់ដាក់កៀកជិតគ្នាតាមទទឹងៗគ្រាប់, ក្បាលគ្រាប់បែរទៅចំទិសតែមួយស្របគ្នា
- សង្កត់គ្រាប់ស្រាលៗឲ្យលិចកប់ទៅក្នុងដីខ្សាច់ជម្រៅ $\frac{៣}{៤}$ នៃគ្រាប់
- លុបស្រទាប់ដីខ្សាច់ម៉ដ្ឋមួយស្រទាប់កម្រាស់ ២ - ៣ មីល្លីម៉ែត្រ ហើយស្រោចសូលុយស្យុង dieldrin 5/1000, 2L/m^2 (២លីត្រក្នុងផ្ទៃមួយម៉ែត្រការ៉េ)និងរោយផ្សៅបំពុលសត្វល្អិត, BHC 6% លើផ្លូវដើរជុំវិញរង ដើម្បីទប់ស្កាត់ការបំផ្លាញរបស់ពួកស្រមោច ចង្រិត....។

- បរិមាណគ្រាប់ត្រូវការសម្រាប់រង ១ ម៉ែត្រការ៉េ គឺ ៧៥០ គ្រាប់ ហើយគ្រាប់ ១ គីឡូក្រាម មានប្រហែល ២០០០ គ្រាប់ ដូចនេះ ត្រូវត្រៀមបម្រុង ៤ ទៅ ៥ គីឡូក្រាមគ្រាប់សម្រាប់ផ្ទៃរង ១ ម៉ែត្រការ៉េ។

គ- រងបណ្តុះគ្រាប់ (Seed Bed)

- ត្រូវដាក់នៅទីកន្លែងរាបស្មើ, ជិតទីទឹក (ព្រោះត្រូវស្រោចទឹកច្រើន) ជ្រើយដីឲ្យផុសល្អ, រងនីមួយៗមានទទឹងប្រហែល ១,២៥ ម៉ែត្រ, កម្ពស់ ៥ ទៅ ៨ សង្ទីម៉ែត្រ, បណ្តោយប្រហែល ១០ ម៉ែត្រ ព័ទ្ធជុំវិញដោយរនាំងឈើ ឬ ក្តារកម្ពស់ប្រហែល ១០ សង្ទីម៉ែត្រ, ផ្លូវដើរចន្លោះរងមានទទឹង ៥០ សង្ទីម៉ែត្រ ។
- ចាក់ដីខ្សាច់ពីលើ ហើយបាញ់សូលុយស្យុង ថ្នាំកម្ចាត់ផ្សិត
- ធ្វើដំបូលគ្របដោយស្លឹកឈើ (ស្បូវ, កក់, ស្លឹកត្នោត, ជាងដូង,....) ស្តើង, ប៉ែកខាងមុខកម្ពស់ ១,៨០ ម៉ែត្រ ប៉ែកខាងក្រោយលយហួសចេញពីរង និងកម្ពស់ ១,៣ ម៉ែត្រ

ឃ- ការថែទាំ (Maintenance)

ស្រោចទឹកដោយប្រើចំពួយផ្កាឈូក មួយថ្ងៃបីដង, ព្រឹក, ថ្ងៃត្រង់ និងល្ងាច ក្នុងបរិមាណ ៤ លីត្រ ក្នុង១ ម^2។ ចៀសវាងស្រោចទឹកច្រើនពេក ពីព្រោះនៅពេលដែលគ្រាប់សើមពេក វានឹងរលួយ។ ពេលភ្លៀងខ្លាំង ត្រូវបាច ឬ បង្ហូរទឹកចេញ។

ង- ការយកគ្រាប់ទៅដាំនៅលានបណ្តុះគ្រាប់ (Planting in nursery beds)

គ្រាប់ចាប់ផ្តើមដុះពន្លកបន្ទាប់ពីដាក់ក្នុងលានក្នុងរយៈពេល ៥ ទៅ ៧ ថ្ងៃ ក្រោយមកត្រូវតាមដានជាប្រចាំ ដើម្បីចល័តគ្រាប់ចេញទៅដាំនៅថ្នាលបណ្តុះកូនឲ្យទាន់ពេល គឺនៅពេលឫសទើបនឹងដុះចេញបានប្រវែងពី ៣ ទៅ ៥ មីល្លីម៉ែត្រ(ឫសបន្លាម្ចាស់) ឬ យ៉ាងយូរណាស់ពេលឫសទើបនឹងចាប់ផ្តើមដុះច្រូងច្រាងបានប្រវែងប្រហែលពី ៥ ទៅ ៨ មីល្លីម៉ែត្រ (ឫសជើងតុកកែ) កុំទុកឲ្យឫសដុះវែងពេក វាងាយនឹងវៀចកោង ឬ បាក់ខូចតែម្តង។

ដកគ្រាប់ដែលដុះពន្លកឫស ថ្មៗ រួចដាក់ឲ្យស្រួល, កុំដាក់ឲ្យវាគរប៉ះគ្នាច្រើនពេកនៅក្នុងកញ្ច្រែងដែលមានទ្រាប់ស្លឹកសើម រួចហើយគ្របវាវិញភ្លាមដោយស្លឹក ឬ ក្រណាត់ស្តើងសើម។ កាន់កញ្ច្រែងថ្នមៗ កុំឲ្យក្រឡុកខ្លាំងដែលធ្វើឲ្យបាក់ខូចពន្លកត្រួយ ។

២- ថ្នាលបណ្តុះកូន Nursery, Rootstock (Seedling)

គេធ្វើថ្នាលបណ្តុះកូនដើម្បីប្រមូលផ្តុំការថែទាំ ការពារកម្ចាត់សត្វល្អិតចង្រៃ - ជំងឺឲ្យកូនកៅស៊ូនៅលើផ្ទៃដីមួយតូចសំដៅជ្រើសយកដើមកៅស៊ូដែលមាំមួនល្អ ពេលគាស់យកទៅដាំអាចទ្រាំទ្របាននូវឧបសគ្គខាងក្រៅ ឆាប់ដុះឫស និងលូតលាស់លឿនខ្លាំង។ កូនកៅស៊ូត្រូវបំបៅឲ្យរស់នៅថ្នាលបណ្តុះកូនសិន ទើបគាស់យកទៅដាំនៅចម្ការ។

ក- រៀបចំថ្នាលបណ្តុះកូន

- ជ្រើសរើសកន្លែងដីល្អ រាបស្មើ មិនងាយដក់ទឹក ប្រសិនបើជួបប្រទះកន្លែងលិចទឹក(ត្រូវបង្ហូរទឹកចេញដើម្បីបញ្ចុះកម្រិតទឹកជ្រាបក្នុងដីឲ្យទាបជាងផ្ទៃដី ៨០ សង្ទីម៉ែត្រ) ជិតប្រភពទឹក ដើម្បីងាយស្រោចស្រព និងថែទាំជាប្រចាំ។ ពេលរៀបចំដី ពិនិត្យឲ្យបានហ្មត់ចត់សំណល់ឫសឈើនិងវត្ថុរឹងទាំងអស់ ដើម្បីការពារជំងឺឫស កុំដុតស្រទាប់មមោកចោល ព្រោះវាជាតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់កូនកៅស៊ូ។ ភ្ជួរកាប់ដីឲ្យផុសជម្រៅ ៦០ សង្ទីម៉ែត្រ, ដាក់ជី ៣០០ គីឡូក្រាម ក្នុងមួយហិកតា (Phosphate calcitum) ហើយបីសប្តាហ៍បន្ទាប់មក ដាក់ជី

បន្ថែម, បើជាជីលាមកសត្វផុសៗ ដាក់ពី ៤០ ទៅ ៦០ តោនក្នុង១ហិកតា ឬ បើជាជីលាមកសត្វសុទ្ធល្អ ដាក់ ២០ តោនក្នុង១ហិកតា ហើយបើជាជីកម្ទេចត្រី ដាក់ ១០ តោនក្នុង១ហិកតា។

ដង់ស៊ីតេកូនក្នុងថ្នាល គឺពី ៨០ ០០០ ទៅ ១០០ ០០០ ដើមក្នុង១ហិកតា។ ថ្នាលបណ្ដុះចែកជាច្រើនផ្នែក (Parcelle) ដែលមានទំហំ ២០ x ១០ ម. ឃ្លាតពីគ្នា ហើយមានផ្លូវដើរចន្លោះកណ្ដាលទទឹង ២ ម៉ែត្រ ពីផ្នែកមួយទៅផ្នែកមួយទៀត។

- នៅលើដីប្រផេះ លើករងប្រវែង ១០ ម៉ែត្រ, កម្ពស់ ១៥ សង្ទីម៉ែត្រ, ទទឹង ៧០ សង្ទីម៉ែត្រ, ឃ្លាតពីគ្នាដោយជ្រលងផ្លូវដើរទទឹង ៣០ សង្ទីម៉ែត្រ ។ ជួរដើមកៅស៊ូ ឃ្លាតពីគ្នា ២៥ សង្ទីម៉ែត្រ ដាក់គ្រាប់តាមបែបមុំចង្ក្រាន។

- នៅលើដីក្រហម គេធ្វើផ្លូវចែកជាអំពក កម្ពស់ពី ១៥ ទៅ ២០ សង្ទីម៉ែត្រ មិនចាំបាច់លើករង, ដាំជាពីរជួរភ្លោះរក្សាគម្លាតពីគ្នា ៣០ សង្ទីម៉ែត្រ ដាំតាមបែបក្រឡាចត្រង្គ។ ពីជួរភ្លោះមួយទៅជួរភ្លោះមួយទៀតមានគម្លាត ៥០ សង្ទីម៉ែត្រ។ ចៀសវាងដាំនៅពេលថ្ងៃត្រង់ដែលមានកម្ដៅព្រះអាទិត្យខ្លាំង។

ខ- ការថែទាំថ្នាលបណ្ដុះកូន **(Nursery Maintenance)**

- ដកស្មៅឲ្យបានស្អាត ឬ ប្រើថ្នាំសម្លាប់ស្មៅ(ដូចជា Diuron 1.6 kg/ha, លាយជាមួយទឹកស្រោចរយៈពេលមួយសប្ដាហ៍មុនពេលដាក់គ្រាប់ដាំ)។

- ស្រោចទឹករាល់ថ្ងៃ ១០ លីត្រ ក្នុងផ្ទៃដី ១ ម^{២} ពេលដើមកៅស៊ូលាស់ស្លឹកបានមួយឆត្រ គឺស្រោចទឹកពីរថ្ងៃម្ដង។ ស្រោចទឹកពេលព្រឹក ឬ ល្ងាចពេលព្រលប់។ ជ្រោយដីជាប្រក្រតីដើម្បីរក្សាសំណើម។

- គ្របគល់ដោយចំបើងស្ងួត ស្មៅ ឬ ស្លឹកឈើ កម្រាស់ពី ៥ ទៅ ១០ សង្ទីម៉ែត្រ ឃ្លាតពីគល់កូនកៅស៊ូ ១០ សង្ទីម៉ែត្រ តាមបណ្ដោយជួរកូនកៅស៊ូ។ រកឲ្យឃើញនិងការពារ កម្ចាត់ជំងឺឲ្យទាន់ពេលវេលា ជាពិសេសនៅរដូវភ្លៀង។ ពេលស្លឹកនៅខ្ចី បណ្ដាលឲ្យកើតជំងឺស្លឹក ជំងឺភ្នែកចាប(ដោយសារ Helminthosporium) ជំងឺស្រពោនខ្មៅគល់ស្លឹក(ដោយសារ Collectotrichum) ព្យាបាលដោយសូលុយស្យុង Bordeau រួមមានទង់ដែងស៊ុលផាត កំបោររស់ និងទឹកតាមសមាមាត្រ ១ - ១ - ១០០ ឬ ទង់ដែងអុកស៊ីក្លួ ០,៥%, ក្នុងរយៈពេល ១៥ ទៅ ២០ ថ្ងៃ បាញ់ការពារមួយដង ជំងឺម្សៅស កើតឡើងដោយសារ Oidium ព្យាបាលដោយម្សៅស្ពាន់ធ័រ ឬ Sulfuron ០,២% បាញ់លើស្លឹកពេលព្រឹក ពេលដែលស្លឹកនៅទទឹកដោយទឹកសន្សើម។

- ដាក់ជី N.P.K.Mg បំប៉នតាមរបៀបដូចខាងក្រោម :

ដាក់ជាដំណាក់ៗនៅចន្លោះជួរកៅស៊ូទាំងពីរ មានទទឹង ៥ សង្ទីម៉ែត្រ, ជម្រៅពី ៥ ទៅ ១០ សង្ទីម៉ែត្រ ការពារកុំប៉ះដល់ឫសកូនកៅស៊ូ។

សារធាតុចិញ្ចឹមសម្រាប់ដើមនីមួយៗ (ក្រាមក្នុងមួយដើម)

សារធាតុចិញ្ចឹម / អាយុក្រោយពេលដាំ (ខែ)	N	PO_2	K_2O	MgO
១	៨	៨	៤	២
២	៨	៨	៨	២
៣	១៦	១០	៨	៤

ជីសម្រាប់បំប៉នដើមកៅស៊ូនីមួយៗ (ក្រាមក្នុងមួយដើម)

% សារធាតុចិញ្ចឹមដងដើម / អាយុក្រោយពេលដាំ (ខែ)	Ammophosque 16.16.8	KCl 60	Carbonate Ca, Mg 39.17
1	50.0	-	11.0
2	50.0	6.6	-
3	100.0	-	23.6

ជីសម្រាប់ថ្នាល ១០ ម៉ែត្រ (ក្រាម)

% សារធាតុចិញ្ចឹមដងដើម / អាយុក្រោយពេលដាំ (ខែ)	Ammophosque	KCl	Carbonate Ca, Mg 39.17
1	4.000	-	944
2	4.000	528	-
3	8.000	-	1.888

អាចអនុវត្តនៅលើដីរបស់ប្រទេសយើង (ដីក្រហម និង ដីប្រផេះ)

រូបមន្តខាងក្រោមនេះជារបស់វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវកៅស៊ូទ្វីបអាហ្វ្រិក (គីឡូក្រាមក្នុង១ហិកតា)

ជី / ប្រភេទថ្នាល	Sulphate ammôn $(NH_4)_2SO_4$	Phosphate 2 calcium Ca_2SO_4	KCl
ថ្នាលបណ្តុះកូន	400	1.200	300
Polyetyléne	600	1.800	500

- ដករំលស់ចោលដើមអន់និងដើមលូតលាស់យឺត ២ ដង : លើកដំបូង ៣០% ពេលដើមកៅស៊ូមានស្លឹក ៣ ឆត្រ លើកក្រោយដកចោល ២០% ពេលកៅស៊ូមានស្លឹក ៥ ឆត្រ។ ដូចនេះ ទីបញ្ចប់នៅសល់ក្នុងរង្វង់ ៥០% ដើមកៅស៊ូមាំទាំ សុខភាពល្អស្មើគ្នា (ប្រហែល ៤០ ០០០ ទៅ ៥០ ០០០ ដើមក្នុង១ហិកតា) គឺវាគ្រប់គ្រាន់តាមស្តង់ដា ដើម្បីយកជាដើមទម្រសម្រាប់បំបៅភ្នែកពណ៌ត្នោត ។

ប្រសិនបើដង់ស៊ីតេដាំអនុវត្ត ៦ ម x ៣ ម ត្រូវមាន ៥៥០ ដើមក្នុង១ហិកតា នៅទីឡូត៍ ត្រូវបម្រុងកូនពី ២០ ទៅ ៣០% ដើម្បីជួសក្រោយពេលដាំរួច, ដូច្នេះ ត្រូវមានកូនកៅស៊ូ ៨០០ ដើម សម្រាប់ដាំក្នុង១ហិកតា។

អាស្រ័យដោយចំនួននេះ ថ្នាលបណ្តុះកូនមួយហិកតាអាចផ្តល់កូនកៅស៊ូសម្រាប់ដាំដុះបានចំនួន៥០ហិកតា នៅចម្ការផលិតកម្ម។

សព្វថ្ងៃគេតែងតែបណ្តុះគ្រាប់នៅក្នុងថង់ Polyétylène ពណ៌ខ្មៅ រៀបជាជួរក្នុងប្រឡាយជម្រៅ ០.២០ ម. ហើយឃ្លាតពីគ្នា ៦០ សង្ទីម៉ែត្រ ពីប្រឡាយមួយទៅប្រឡាយមួយទៀត។ ដីដាក់ក្នុងថង់ Polyétylène ត្រូវតែជាដីល្អ មានផ្ទុកគ្រប់គ្រាន់នូវប្រភេទដីចាំបាច់និងមានផ្ទុកជាតិដីឥដ្ឋប្រហែល ២៥ ទៅ ៣០% ដើម្បីជួយការពារពេលយកចេញទៅដាំ របុំដីមានសភាពល្អ មិនងាយបែក ដែលវាអាចធ្វើឲ្យឬសកូនកៅស៊ូនៅល្អ។ ជាធម្មតា នៅក្នុងថង់នីមួយៗ គេដាក់គ្រាប់ដែលបានដុះពន្លកចំនួន ២គ្រាប់ ហើយគេតាមដានពិនិត្យនិងជ្រើសទុកតែមួយដើមដែលថ្លោសល្អ នៅពេលវាលូតលាស់បានស្លឹក ២ឆត្រ។

ពាក្យកាព្យឲ្យខាយចាំ(ពាក្យ៩)

រីជនណា មានព្យាយាម ដ៏មុឹងម៉ាត់,
ប្រុងប្រយ័ត្ន តាំងស្មារតី ខ្មីរក្សា,
មានការស្អាត មិនគ្រោតគ្រាត មិនខ្ជីខ្ជា,
ពិចារណា ឲ្យឃើញសិន ហើយទើបធ្វើ,
ប្រឹងសង្រួម នូវឥន្រ្ទីយ៍ សមរម្យពិត,
មានជីវិត រស់នៅស្រួល ដោយធម៌ស្មើ,
មិនប្រមាទ ឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត វែងអើពើ,
ជននោះបើ នៅទីណា តែងមានយស។ល។

វត្តឧណ្ណាលោម ក្រុងភ្នំពេញ, ថ្ងៃអាទិត្យទី២១ កក្កដា ២៥១២/១៩៦៨
សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជ.ណ. ជោតញ្ញាណោ

ភាសិតបូរាណថា :

សក្តិពុំស្មើយស នារអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ពុំស្មើចិត្តជា។

អត្តាន ទមយន្តិ បណ្ឌិតា
បណ្ឌិតទាំងឡាយរមែងទូន្មានខ្លួនបាន។